

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ, ЕКОНОМІКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
проф. СЕРГІЄНКО В.О.

Сергієнко 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА, ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»

(курс за вибором з циклу дисциплін за фахом)

ВК 3.12.1

Форма навчання – очна денна, очна вечірня, здобувачі, заочна

**підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти – докторів філософії (PhD)**

**галузі знань 22 Охорона здоров'я
спеціальності: 222 "Медицина"**

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри
соціальної медицини, економіки та
організації охорони здоров'я
ЛНМУ імені Данила Галицького
(протокол № 8 від 13 червня 2023 року)
Завідувач кафедри

Гутор

доцент Т. Г. ГУТОР

Затверджено
профільною методичною комісією
з Профілактичної медицини
ЛНМУ імені Данила Галицького
(протокол № 4 від 15 червня 2023 року)
Голова профільної методичної комісії
з Профілактичної медицини

Федоренко

професор В. І. ФЕДОРЕНКО

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ, ЕКОНОМІКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
проф. СЕРГІЄНКО В.О.

«____» _____ 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА, ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»

(курс за вибором з циклу дисциплін за фахом)

ВК 3.12.1

Форма навчання – очна денна, очна вечірня, здобувачі, заочна

**підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти – докторів філософії (PhD)**

**галузі знань 22 Охорона здоров'я
спеціальності: 222 “Медицина”**

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри
соціальної медицини, економіки та
організації охорони здоров'я
ЛНМУ імені Данила Галицького
(протокол № 8 від 13 червня 2023 року)
Завідувач кафедри

доцент Т. Г. ГУТОР

Затверджено
профільною методичною комісією
з Профілактичної медицини
ЛНМУ імені Данила Галицького
(протокол № 4 від 15 червня 2023 року)
Голова профільної методичної комісії
з Профілактичної медицини
професор В. І. ФЕДОРЕНКО

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

ГУТОР Т. Г. - завідувач кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я, кандидат медичних наук, доцент

КОВАЛЬСЬКА О. Р. - завуч кафедри, кандидат медичних наук, доцент

КОЗІЙ-БРЕДЕЛЄВА С.П. – старший викладач кафедри

ТІМЧЕНКО Н.Ф. – старший викладач кафедри

РЕЦЕНЗЕНТИ:

ЛЮБІНЕЦЬ О. В. - професор, доктор медичних наук, завідувач кафедри громадського здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

ГРУЗЄВА Т. С. – професор, доктор медичних наук, академік Національної академії вищої освіти України, завідувач кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

ВСТУП

Робоча навчальна програма дисципліни за вибором «Соціальна медицина, громадське здоров'я» підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти; кваліфікації - доктора філософії; галузі знань - 22 «Охорона здоров'я»; спеціальності - 222 «Медицина» складена на основі Закону України «Про вищу освіту», «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих начальних закладах» (23 березня 2016 року, №261), «Освітньо-наукової програми доктора філософії (Ph.D.)» (Протокол №7 - ВР від 29.06.2016 ЛНМУ імені Данила Галицького); «Робочої навчальної програми», затвердженої 21.02.2019 року; Наказу МОН України від 01.10.2019 року № 1254 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти».

Дана програма є частиною освітньої програми підготовки докторів філософії в рамках професійної спеціалізації та розрахована на 3 кредити ECTS.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ «СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА, ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»

Дисципліна за вибором «Соціальна медицина, громадське здоров'я» передбачає опанування методики вивчення здоров'я населення на основі аналізу облікової документації та комплексу медичних показників, необхідних для оцінки основних причин виникнення захворюваності і смертності серед населення. Дані знання є основою для прийняття ефективного управління станом громадського здоров'я та визначення основних причин захворюваності і застосування спеціальних заходів їх профілактики.

Структура дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них					Рік навчання семестр	Вид контролю
	Всього	Лекції (год)	Практичні (год)	Семінари (год)	Самостійна робота (год)		
Соціальна медицина, громадське здоров'я	3 кредити / 90 год	очна денна, очна вечірня форма				за вибором аспіранта/ів	залік
		8	28	8	46		
		заочна форма					
		4	12	6	68		

Предметом вивчення дисципліни за вибором є сучасні принципи доказової медицини, закономірності громадського/популяційного здоров'я та система охорони здоров'я зокрема.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна за вибором «Соціальна медицина, громадське здоров'я» як навчальна дисципліна:

- ґрунтується на вивченні аспірантами навчальних дисциплін: соціальної медицини та організації охорони здоров'я, історії медицини, медичної інформатики та комп'ютерних технологій, соціології та медичної соціології, епідеміології, етики, гігієни та екології, основ економічних теорій;
- інтегрується з цими дисциплінами та в подальшому з клінічними та гігієнічними дисциплінами;
- забезпечує вивчення правових і організаційних засад галузі охорони здоров'я;
- організовує на виконання власної науково-дослідницької роботи з метою генерування нових систематизованих знань;

- сприяє формуванню профілактичного напрямку діяльності лікаря, з урахуванням можливого впливу на здоров'я населення чинників різного походження, оцінки ризику при розробці комплексних медико-соціальних заходів у взаємодії з системою громадського здоров'я.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ «СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА, ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»

Мета викладання дисципліни за вибором «Соціальна медицина, громадське здоров'я» передбачає здобуття та поглибленого оволодіння необхідними знаннями, навичками і набуття компетентностей щодо дослідження, аналізу та оцінки показників здоров'я населення, організації, ресурсного забезпечення та діяльності системи охорони здоров'я, розробки з позицій доказової медицини рекомендацій з попередження і усунення шкідливого впливу чинників на здоров'я та з удосконалення організації медичної допомоги населенню і системи громадського здоров'я, розв'язання комплексних завдань із цієї дисципліни, а також проведення власного наукового дослідження, що вирішує актуальне наукове завдання в сфері системи охорони здоров'я, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Основними завданнями вивчення дисципліни за вибором «Соціальна медицина, громадське здоров'я» є:

- засвоєння методів визначення, аналізу та оцінки основних показників популяційного здоров'я за окремими критеріями та у взаємозв'язку з чинниками, що на нього впливають;
- засвоєння принципів розробки заходів для збереження і зміцнення здоров'я населення та окремих його контингентів;
- засвоєння теоретичних основ, сучасних принципів, закономірностей, правових засад та стратегічних напрямів розвитку громадського здоров'я;
- засвоєння основ організації медичної допомоги, принципів оцінки організації та якості надання різних видів медичної допомоги населенню в умовах реформування галузі охорони здоров'я.

Здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен:

знати: основні принципи доказової медицини; сучасні принципи та правові засади охорони здоров'я; обліково-звітні документи для вивчення показників здоров'я населення: демографічних (народжуваності, смертності, середньої тривалості життя та ін.), захворюваності (загальної, інфекційної, госпіталізованої, найважливішої соціально значущої, з тимчасовою втратою працездатності), інвалідності; види медичної допомоги населенню; основні засади організації надання медичної допомоги населенню.

вміти: проводити статистичну обробку основних показників здоров'я населення і діяльності закладів охорони здоров'я; знаходити і визначати основні джерела інформації для вивчення показників громадського здоров'я; аналізувати стан здоров'я населення та окремих його контингентів згідно груп здоров'я; виявляти діючі фактори ризику щодо негативного впливу на стан здоров'я населення; розробляти заходи збереження і зміцнення здоров'я населення та окремих його контингентів; заповнювати медичну документацію у відповідності до видів захворюваності; шифрувати діагнози за МКХ-10 та ІСРС-2; проводити інформаційно-роз'яснювальну діяльність, комунікацію та соціальну мобілізацію в сфері громадського здоров'я.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії наступних **компетентностей та програмних результатів навчання:**

1. Інтегральна компетентність: здатність ефективно вирішувати комплексні наукові та практичні проблеми в галузі медицини, організувати і виконувати власну науково-
--

дослідницьку роботу з метою генерування нових систематизованих знань, що мають теоретичне і практичне значення, можуть успішно впроваджуватись у вітчизняний й міжнародний дослідницький та освітній простір, практичну медицину та інші сфери життя.

2. Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до науково-професійного, світоглядного та загальнокультурного саморозвитку і самовдосконалення.

ЗК2. Здатність автономно виконувати фахову та науково-дослідницьку роботу з дотриманням принципів академічної доброчесності, авторського права та наукової етики.

ЗК3. Здатність до різнобічного пошуку, самостійного аналізу та систематизації інформації з використанням сучасних комунікаційних та інформаційних технологій.

ЗК4. Здатність спілкуватись і взаємодіяти в науково-професійному та освітньому середовищі, в тому числі, - на міжнародному рівні.

ЗК5. Здатність незалежно мислити, виявляти, формулювати й ефективно вирішувати проблеми наукового характеру, приймати відповідальні рішення, продукувати нові знання та ідеї.

ЗК6. Здатність проводити моніторинг виконаних робіт, здійснювати оцінку інтелектуального продукту та забезпечувати його якість.

ЗК7. Здатність до опрацювання, аналізу, узагальнення, обговорення та представлення результатів власного наукового дослідження у вигляді усної та письмової презентації державною й іноземною мовами, опанування майстерністю вести наукову дискусію з демонстрацією вільного володіння науковою термінологією, риторикою та культурою наукового мовлення.

ЗК8. Здатність працювати в команді, організовувати, планувати та прогнозувати результати власної чи колективної роботи, нести відповідальність за досягнуті результати, діяти в нових умовах, керувати роботою інших осіб та мотивувати їх для досягнення спільної мети.

3. Фахові компетентності:

ФК1. Здатність аналізувати, відтворювати, інтерпретувати та використовувати в практичній, науково-дослідницькій та освітній діяльності знання сучасного стану проблем та досягнень в галузі соціальної медицини та громадського здоров'я.

ФК2. Здатність розробляти та управляти науковими проектами в галузі соціальної медицини та громадського здоров'я, формулювати мету, зміст та новизну дослідження.

ФК3. Здатність встановлювати потреби у додаткових знаннях за напрямком наукових досліджень в галузі соціальної медицини та громадського здоров'я, генерувати нові знання, наукові гіпотези, теорії та концепції.

ФК4. Здатність обирати та використовувати сучасні методи дослідження в галузі соціальної медицини та громадського здоров'я відповідно до поставленої мети, завдань та очікуваних результатів.

ФК5. Здатність інтерпретувати, аналізувати й узагальнювати дані власних наукових досліджень в галузі соціальної медицини та громадського здоров'я, визначати їх місце в системі існуючих знань, дотримуючись принципів наукової етики, академічної доброчесності й авторського права.

ФК6. Здатність впроваджувати нові знання з питань соціальної медицини та громадського здоров'я в наукову сферу, освітній процес і практичну роботу за фахом.

4. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Безперервно самовдосконалюватись та застосовувати здобуті науково-професійні знання та вміння з оцінки індивідуального та громадського здоров'я в науковій, фаховій та освітній діяльності.

ПРН 2. Використовувати набуті концептуальні та методологічні знання для організації й самостійного виконання наукового дослідження в галузі соціальної медицини та громадського здоров'я.

ПРН 3. Добирати, аналізувати, інтерпретувати, коректно оцінювати і творчо використовувати наукову інформацію стосовно профілактичних аспектів медичної діяльності.

ПРН 4. Вміти виявити та окреслити невирішені проблеми в галузі соціальної медицини та громадського здоров'я з подальшим визначенням шляхів їх вирішення.

ПРН 5. Продувати нові знання та ідеї, формулювати наукові гіпотези, теорії та концепції в галузі соціальної медицини та громадського здоров'я з урахуванням та дотриманням принципів наукової етики й академічної доброчесності.

ПРН 6. Самостійно аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати, узагальнювати, систематизувати наукові дані стосовно профілактичних аспектів медичної діяльності.

ПРН 7. Розробляти дизайн і план власного дослідження в галузі соціальної медицини та громадського здоров'я на основі самостійно сформульованих мети і завдань.

ПРН 10. Використовувати здобуті в результаті дослідження нові знання з питань соціальної медицини та громадського здоров'я в практичній діяльності й освітньому процесі.

ПРН 15. Розвивати комунікації та застосовувати навички міжособистісних взаємодій в науковому, професійному, освітньому та міждисциплінарному середовищах.

ПРН 17. Використовувати принципи академічної доброчесності та нести відповідальність за достовірність отриманих та оприлюднених наукових результатів.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ

«СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА, ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»

На вивчення дисципліни за вибором «Соціальна медицина, громадське здоров'я» відводиться 3 кредити ECTS (90 годин).

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ «СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА, ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»

Конкретні цілі

- вміти застосувати основні методи статистичного аналізу для визначення та оцінки стану здоров'я населення;
- інтерпретувати показники здоров'я населення та діяльність закладів охорони здоров'я із застосуванням відповідних статистичних методик, засвоєних при вивченні біостатистики;
- аналізувати стан здоров'я населення та окремих його контингентів згідно груп здоров'я;
- вміти визначати та інтерпретувати медичні показники популяційного здоров'я;
- визначати і аналізувати види захворюваності населення;
- вміти визначати та аналізувати вплив основних чинників ризику, що обумовлюють стан громадського здоров'я;
- вміти оцінювати ефективність організації надання медичної допомоги різним контингентам населення;
- вміти розробляти заходи для поліпшення організації і діяльності медичних закладів різних рівнів надання лікувально-профілактичної допомоги
- вміти заповнювати та аналізувати основну облікову медичну документацію;
- опрацьовувати і розробляти профілактичні заходи, спрямовані на зміцнення та збереження здоров'я населення

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ
Очна форма навчання (денна, вечірня)

Розділ	Назва теми	Години	Вид заняття (години)			
			лекції	практичні заняття	семінари	самостійна робота
1.	Медико-соціальні проблеми здоров'я населення та методологія його вивчення.	2	2			
2.	Медико-соціальні проблеми демографічних процесів. Особливості демографічних показників у різних регіонах світу та в Україні.	2	2			
3.	Захворюваність населення як медико-соціальна проблема. Види та епідеміологічні методи вивчення захворюваності.	2	2			
4.	Динаміка захворюваності і смертності від соціально значущих захворювань.	2	2			
5.	Здоров'я його види. Громадське здоров'я, функції та послуги. Цифрова трансформація охорони здоров'я України.	2		2		
6.	Аналіз та оцінка демографічних процесів населення. Європейський досвід цифрової трансформації охорони здоров'я. Ключові документи ВООЗ з цифровізації охорони здоров'я в Європейському регіоні.	3		3		
7.	Методологія аналізу та оцінка показників смертності немовлят. Концепція розбудови електронної охорони здоров'я України. Концептуальні засади розвитку української електронної охорони здоров'я.	3		3		
8.	Основна обліково-звітна документація для аналізу природного руху населення (теоретичний виклад). Інформаційна екосистема електронної охорони здоров'я України.	2		2		
9.	Основна обліково-звітна документація для аналізу природного руху населення (практичний виклад). Базова інформація про дворівневу архітектуру ЕСОЗ в Україні.	3		3		
10.	Аналіз та оцінка показників загальної захворюваності. Інші інформаційно-комунікаційні системи електронної охорони здоров'я: інформаційно-аналітична система «Централь 103», інформаційно-аналітична система «MedData», електронна система управління запасами лікарських засобів та медичних виробів «eStock», інформаційний комплекс системи крові, електронна інтегрована система спостереження за захворюваннями.	3		3		
11.	Аналіз та оцінка показників інфекційної у т.ч. гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Облікова документація. Центральна база даних ЕСОЗ.	3		3		

12.	Аналіз та оцінка показників госпіталізованої захворюваності. Облікова документація. Розбудова ЕСОЗ, її методологічна та технічна архітектура.	3		3		
13.	Аналіз та оцінка показників найважливішої соціально значущої захворюваності. Облікова документація.	3		3		
14.	Аналіз та оцінка показників захворюваності з тимчасовою втратою працездатності. Облікова документація.	3		3		
15.	Основні показники, що характеризують здоров'я населення. Електронна система охорони здоров'я. Базові реєстри країни та сфери охорони здоров'я.	2			2	
16.	Порядок підтвердження факту народження дитини та її реєстрація. Електронні медичні записи в ЕСОЗ, їх відмінність від медичної інформації у формах медичної облікової документації.	2			2	
17.	Порядок реєстрації смерті в органах реєстрації актів цивільного стану. Реєстри центральної бази даних ЕСОЗ.	2			2	
18.	Причини смертності немовлят. Типи смертності немовлят. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та реєстрами.	2			2	
19.	Характеристика здоров'я населення. Розподіл населення на групи здоров'я. Медичні та інші інформаційні системи як інструменти автоматизації та управління у надавачів медичних послуг.	4				4
20.	Аналіз та оцінка чинників, що негативно впливають на здоров'я населення. Організаційно-управлінське та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ.	4				4
21.	Аналіз основних демографічних показників. Функціонування ЕСОЗ під час воєнного стану.	4				4
22.	Народжуваність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації. Автоматизовані довідники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я.	4				4
23.	Смертність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації	4				4
24.	Методика вивчення захворюваності населення.	4				4
25.	Міжнародні класифікації хвороб (МКХ-10, МКХ-11, ІСРС-2). Принципи кодування. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я	4				4
26.	Методика правильності заповнення та аналіз основної обліково-звітної документації у закладах охорони здоров'я, як джерело вивчення захворюваності. Функції та користувачі ЕСОЗ.	4				4

27.	Основні законодавчі документи для захисту населення від інфекційних та соціально значущих хвороб. Медичні інформаційні системи як складова ЕСОЗ.	4				4
28.	Профілактичні заходи попередження найважливіших соціально значущих інфекційних захворювань. Нормативно-правове регулювання ЕСОЗ.	2				2
29.	Профілактичні заходи попередження найважливіших соціально значущих неінфекційних захворювань. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні.	4				4
30.	Протиепідемічні заходи, спрямовані на запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2	4				4
Разом		90	8	28	8	46

Заочна форма навчання

Розділ	Назва теми	Години	Вид заняття (години)			
			лекції	практичні заняття	семінари	самостійна робота
1.	Медико-соціальні проблеми демографічних процесів. Особливості демографічних показників у різних регіонах світу та в Україні.	2	2			
2.	Захворюваність населення як медико-соціальна проблема. Види та епідеміологічні методи вивчення захворюваності.	2	2			
3.	Медико-соціальні проблеми здоров'я населення та методологія його вивчення. Цифрова трансформація охорони здоров'я України.	2		2		
4.	Аналіз та оцінка демографічних процесів населення. Європейський досвід цифрової трансформації охорони здоров'я. Ключові документи ВООЗ з цифровізації охорони здоров'я в Європейському регіоні.	2		2		
5.	Основна обліково-звітна документація для аналізу природного руху населення. Інформаційна екосистема електронної охорони здоров'я України. Базова інформація про дворівневу архітектуру ЕСОЗ в Україні.	2		2		
6.	Аналіз та оцінка показників основних видів захворюваності. Інші інформаційно-комунікаційні системи електронної охорони здоров'я: інформаційно-аналітична система «Централь 103», інформаційно-аналітична система «MedData», електронна система управління запасами лікарських засобів та медичних виробів «eStock», інформаційний комплекс системи крові, електронна інтегрована система спостереження за захворюваннями.	3		3		

7.	Методика правильності заповнення та аналіз основної обліково-звітної документації у закладах охорони здоров'я, як джерело вивчення захворюваності	3		3		
8.	Методика вивчення захворюваності населення. Розбудова ЕСОЗ, її методологічна та технічна архітектура.	7			3	4
9.	Аналіз та оцінка показників інфекційної у т.ч. гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Облікова документація. Центральна база даних ЕСОЗ.	3			3	
10.	Здоров'я його види. Громадське здоров'я, функції та послуги. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні.	4				4
11.	Характеристика здоров'я населення. Розподіл населення на групи здоров'я.	2				2
12.	Основні показники, що характеризують здоров'я населення. Електронна система охорони здоров'я. Базові реєстри країни та сфери охорони здоров'я.	2				2
13.	Аналіз та оцінка чинників, що негативно впливають на здоров'я населення. Організаційно-управлінське та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ.	4				4
14.	Аналіз основних демографічних показників. Функціонування ЕСОЗ під час воєнного стану.	4				4
15.	Народжуваність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації. Автоматизовані довідники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я.	4				4
16.	Порядок підтвердження факту народження дитини та її реєстрація. Електронні медичні записи в ЕСОЗ, їх відмінність від медичної інформації у формах медичної облікової документації.	4				4
17.	Аналіз та оцінка основних причин смертності немовлят. Типи смертності немовлят.	4				4
18.	Методологія аналізу та оцінки показників смертності немовлят. Концепція розбудови електронної охорони здоров'я України. Концептуальні засади розвитку української електронної охорони здоров'я.	4				4
19.	Смертність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та реєстрами.	4				4
20.	Порядок реєстрації смерті в органах реєстрації актів цивільного стану. Реєстри центральної бази даних ЕСОЗ.	4				4
21.	Види захворюваності, основні показники їх аналіз та оцінка. Медичні та інші інформаційні	4				4

	системи як інструменти автоматизації та управління у надавачів медичних послуг.					
22.	Міжнародні класифікації хвороб (МКХ-10, МКХ-11. ІСРС-2). Принципи кодування. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я	4				4
23.	Методика правильності заповнення та аналіз основної обліково-звітної документації у закладах охорони здоров'я, як джерело вивчення захворюваності. Функції та користувачі ЕСОЗ.	4				4
24.	Основні законодавчі документи для захисту населення від інфекційних та соціально значущих хвороб. Медичні інформаційні системи як складова ЕСОЗ.	4				4
25.	Профілактичні заходи попередження найважливіших соціально значущих інфекційних захворювань. Нормативно-правове регулювання ЕСОЗ.	4				4
26.	Протиепідемічні заходи, спрямовані на запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2	4				4
Разом		90	4	12	6	68

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ КУРСУ

Очна форма навчання (денна, вечірня)

Тематичний план лекцій

№	Назва теми	Години
1.	Медико-соціальні проблеми здоров'я населення та методологія його вивчення.	2
2.	Медико-соціальні проблеми демографічних процесів. Особливості демографічних показників у різних регіонах світу та в Україні.	2
3.	Захворюваність населення як медико-соціальна проблема. Види та епідеміологічні методи вивчення захворюваності.	2
4.	Динаміка захворюваності і смертності від соціально значущих захворювань.	2
Разом:		8

Тематичний план практичних занять

№	Назва теми	Години
1.	Здоров'я його види. Громадське здоров'я, функції та послуги. Цифрова трансформація охорони здоров'я України.	2
2.	Аналіз та оцінка демографічних процесів населення. Європейський досвід цифрової трансформації охорони здоров'я. Ключові документи ВООЗ з цифровізації охорони здоров'я в Європейському регіоні.	3
3.	Методологія аналізу та оцінка показників смертності немовлят. Концепція розбудови електронної охорони здоров'я України. Концептуальні засади розвитку української електронної охорони здоров'я.	3
4.	Основна обліково-звітна документація для аналізу природного руху населення (теоретичний виклад). Інформаційна екосистема електронної охорони здоров'я України.	2
5.	Основна обліково-звітна документація для аналізу природного руху населення (практичний виклад). Базова інформація про дворівневу архітектуру ЕСОЗ в Україні.	3

6.	Аналіз та оцінка показників загальної захворюваності. Інші інформаційно-комунікаційні системи електронної охорони здоров'я: інформаційно-аналітична система «Централь 103», інформаційно-аналітична система «MedData», електронна система управління запасами лікарських засобів та медичних виробів «eStock», інформаційний комплекс системи крові, електронна інтегрована система спостереження за захворюваннями.	3
7.	Аналіз та оцінка показників інфекційної у т.ч. гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Облікова документація. Центральна база даних ЕСОЗ.	3
8.	Аналіз та оцінка показників госпіталізованої захворюваності. Облікова документація. Розбудова ЕСОЗ, її методологічна та технічна архітектура.	3
9.	Аналіз та оцінка показників найважливішої соціально значущої захворюваності. Облікова документація.	3
10.	Аналіз та оцінка показників захворюваності з тимчасовою втратою працездатності. Облікова документація. Функції та користувачі ЕСОЗ.	3
Разом:		28

Тематичний план семінарських занять

№	Назва теми	Години
1.	Основні показники, що характеризують здоров'я населення. Електронна система охорони здоров'я. Базові реєстри країни та сфери охорони здоров'я.	2
2.	Порядок підтвердження факту народження дитини та її реєстрація. Електронні медичні записи в ЕСОЗ, їх відмінність від медичної інформації у формах медичної облікової документації.	2
3.	Порядок реєстрації смерті в органах реєстрації актів цивільного стану. Реєстри центральної бази даних ЕСОЗ.	2
4.	Причини смертності немовлят. Типи смертності немовлят. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та реєстрами.	2
Разом:		8

Тематичний план самостійної роботи

№	Назва теми	Години
1.	Характеристика здоров'я населення. Розподіл населення на групи здоров'я. Медичні та інші інформаційні системи як інструменти автоматизації та управління у надавачів медичних послуг.	4
2.	Аналіз та оцінка чинників, що негативно впливають на здоров'я населення. Організаційно-управлінське та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ.	4
3.	Аналіз основних демографічних показників. Функціонування ЕСОЗ під час воєнного стану.	4
4.	Народжуваність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації. Автоматизовані довідники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я.	4
5.	Смертність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації	4
6.	Методика вивчення захворюваності населення.	4
7.	Міжнародні класифікації хвороб (МКХ-10, МКХ-11. ІСРС-2). Принципи кодування. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я.	4
8.	Методика правильності заповнення та аналіз основної обліково-звітної документації у закладах охорони здоров'я, як джерело вивчення захворюваності. Функції та користувачі ЕСОЗ.	4
9.	Основні законодавчі документи для захисту населення від інфекційних та соціально значущих хвороб. Медичні інформаційні системи як складова ЕСОЗ.	4
10.	Профілактичні заходи попередження найважливіших соціально значущих інфекційних захворювань. Нормативно-правове регулювання ЕСОЗ.	2

11.	Профілактичні заходи попередження найважливіших соціально значущих неінфекційних захворювань. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні.	4
12.	Протиепідемічні заходи, спрямовані на запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2	4
	Разом:	46

Заочна форма навчання

Теми лекцій

№	Назва теми	Години
1.	Медико-соціальні проблеми демографічних процесів. Особливості демографічних показників у різних регіонах світу та в Україні.	2
2.	Захворюваність населення як медико-соціальна проблема. Види та епідеміологічні методи вивчення захворюваності.	2
	Разом:	4

Теми практичних занять

№	Назва теми	Години
1.	Медико-соціальні проблеми здоров'я населення та методологія його вивчення. Цифрова трансформація охорони здоров'я України.	2
2.	Аналіз та оцінка демографічних процесів населення. Європейський досвід цифрової трансформації охорони здоров'я. Ключові документи ВООЗ з цифровізації охорони здоров'я в Європейському регіоні.	2
3.	Основна обліково-звітна документація для аналізу природного руху населення. Інформаційна екосистема електронної охорони здоров'я України. Базова інформація про дворівневу архітектуру ЕСОЗ в Україні.	2
4.	Аналіз та оцінка показників основних видів захворюваності. Інші інформаційно-комунікаційні системи електронної охорони здоров'я: інформаційно-аналітична система «Централь 103», інформаційно-аналітична система «MedData», електронна система управління запасами лікарських засобів та медичних виробів «eStock», інформаційний комплекс системи крові, електронна інтегрована система спостереження за захворюваннями.	3
5.	Методика правильності заповнення та аналіз основної обліково-звітної документації у закладах охорони здоров'я, як джерело вивчення захворюваності	3
	Разом:	12

Теми семінарських занять

№	Назва теми	Години
1.	Методика вивчення захворюваності населення. Розбудова ЕСОЗ, її методологічна та технічна архітектура.	3
2.	Аналіз та оцінка показників інфекційної у т.ч. гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Облікова документація. Центральна база даних ЕСОЗ.	3
	Разом:	6

Теми для самостійної роботи

№	Назва теми	Години
1.	Здоров'я його види. Громадське здоров'я, функції та послуги. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні.	4
2.	Характеристика здоров'я населення. Розподіл населення на групи здоров'я.	2

3.	Основні показники, що характеризують здоров'я населення. Електронна система охорони здоров'я. Базові реєстри країни та сфери охорони здоров'я.	2
4.	Аналіз та оцінка чинників, що негативно впливають на здоров'я населення. Організаційно-управлінське та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ.	4
5.	Аналіз основних демографічних показників. Функціонування ЕСОЗ під час воєнного стану.	4
6.	Народжуваність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації. Автоматизовані довідники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я.	4
7.	Порядок підтвердження факту народження дитини та її реєстрація.	4
8.	Аналіз та оцінка основних причин смертності немовлят. Типи смертності немовлят.	4
9.	Методологія аналізу та оцінки показників смертності немовлят. Концепція розбудови електронної охорони здоров'я України. Концептуальні засади розвитку української електронної охорони здоров'я.	4
10.	Смертність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та реєстрами.	4
11.	Порядок реєстрації смерті в органах реєстрації актів цивільного стану. Реєстри центральної бази даних ЕСОЗ.	4
12.	Методика вивчення захворюваності населення.	4
13.	Види захворюваності, основні показники їх аналіз та оцінка. Медичні та інші інформаційні системи як інструменти автоматизації та управління у надавачів медичних послуг.	4
14.	Міжнародні класифікації хвороб (МКХ-10, МКХ-11. ІСРС-2). Принципи кодування. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я	4
15.	Методика правильності заповнення та аналіз основної обліково-звітної документації у закладах охорони здоров'я, як джерело вивчення захворюваності. Функції та користувачі ЕСОЗ.	4
16.	Основні законодавчі документи для захисту населення від інфекційних та соціально значущих хвороб. Медичні інформаційні системи як складова ЕСОЗ.	4
17.	Профілактичні заходи попередження найважливіших соціально значущих інфекційних захворювань. Нормативно-правове регулювання ЕСОЗ.	4
18.	Протиепідемічні заходи, спрямовані на запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2	4
	Разом:	68

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Видами навчальної діяльності аспірантів згідно з навчальним планом є:

- а) лекції,
- б) практичні заняття,
- в) семінарські заняття,
- г) самостійна робота аспірантів (СРА)

1. Словесні методи: лекція, бесіда, розповідь, пояснення, робота з літературою.
2. Наочні методи: ілюстрування, демонстрування, спостереження.
3. Практичні методи: ситуаційні задачі, самостійна робота, пошуково-дослідницька робота.
4. Інтерактивні методи: дискусія, робота в малих групах, мозковий штурм, кейс-метод, ділова гра.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку засвоєння аспірантами навчального матеріалу. Формами поточного контролю є:

- а) тестові завдання з вибором правильної відповіді;
- б) індивідуальне усне опитування, співбесіда;

в) розв'язання типових ситуаційних задач.

Комплексне оцінювання навчальної діяльності здійснюється виставлення традиційної оцінки, яка конвертується у бали відповідно у кожному з занять, аспірант отримує на практичному занятті:

оцінку «5» - якщо він виконав правильно не менше 90% навчальних завдань;

оцінку «4» - якщо він виконав правильно не менше 80% навчальних завдань;

оцінку «3» - якщо він виконав правильно не менше 60% навчальних завдань;

оцінку «2» - якщо він виконав правильно менше 60% навчальних завдань.

На кінцевому етапі заняття викладач виставляє набрану суму балів і традиційну оцінку в журналі успішності.

Самостійна робота аспіранта оцінюється на практичних заняттях і є складовою підсумкової оцінки аспіранта.

Підсумковий контроль

Загальна система оцінювання проводиться по завершенню вивчення дисципліни у вигляді заліку.

Шкали оцінювання: традиційна 4-бальна шкала, багатобальна (200-бальна) шкала, рейтингова шкала ECTS

Семестровий залік - це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння аспірантом навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних та семінарських заняттях.

СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати аспірант за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 120 балів.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих аспірантом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$x = \frac{CA \times 200}{5}$$

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються заліком

4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала
5	200	4,6	184	4,17	167	3,77	151	3,35	134
4,97	199	4,57	183	4,14	166	3,74	150	3,32	133
4,95	198	4,52	182	4,12	165	3,72	149	3,3	132
4,92	197	4,5	180	4,09	164	3,7	148	3,27	131
4,9	196	4,47	179	4,07	163	3,67	147	3,25	130
4,87	195	4,45	178	4,04	162	3,65	146	3,22	129
4,85	194	4,42	177	4,02	161	3,62	145	3,2	128
4,82	193	4,4	176	3,99	160	3,57	143	3,17	127
7,8	192	4,37	175	3,97	159	3,55	142	3,15	126
4,77	191	4,35	174	3,94	158	3,52	141	3,12	125
4,75	190	4,32	173	3,92	157	3,5	140	3,1	124
4,72	189	4,3	172	3,89	156	3,47	139	3,07	123

4,7	188	4,27	171	3,87	155	3,45	138	3,02	121
4,67	187	4,24	170	3,84	154	3,42	137	3	120
4,65	186	4,22	169	3,82	153	3,4	136	Менше 3	Недостатньо
4,62	185	4,19	168	3,79	152	3,37	135		

Бали з дисципліни для аспірантів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 170 до 200 балів	5
Від 140 до 169 балів	4
Від 139 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати аспірант	3
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати аспірант	2

Бали аспірантів, які навчаються за однією спеціальністю, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % аспірантів
B	Наступні 25 % аспірантів
C	Наступні 30 % аспірантів
D	Наступні 25 % аспірантів
E	Останні 10 % аспірантів

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності аспірантів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою).

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ АСПІРАНТІВ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Громадське здоров'я, функції та послуги.
2. Цільові підходи до визначення поняття «здоров'я».
3. Показники здоров'я населення.
4. Провідні групи чинників, що впливають на здоров'я населення, їх класифікація.
5. Предмет і зміст демографії, значення демографічних даних для практики охорони здоров'я.
6. Джерела інформації, основні показники при вивченні демографічних процесів.
7. Народжуваність, показники в Україні. Чинники, що впливають на рівень народжуваності.
8. Смертність. Методика обчислення загального та спеціальних показників.
9. Особливості та причини смертності в різних групах населення.
10. Смертність немовлят. Провідні причини, чинники, які впливають на її формування.
11. Медико-соціальні аспекти зниження смертності немовлят.
12. Захворюваність, її медико-соціальне значення.
13. Методи вивчення захворюваності, їх переваги та можливості.
14. Міжнародна статистична класифікація хвороб, травм і причин смерті (МКХ-10), принципи її побудови та значення.
15. Міжнародна класифікація первинної медичної допомоги ІСРС-2, принципи її побудови та значення.
16. Загальна захворюваність, джерела вивчення.
17. Показники загальної захворюваності, особливості серед міського та сільського населення.
18. Інфекційна захворюваність: доцільність спеціального обліку, основні показники.

19. Захворюваність на найважливіші соціально значущі захворювання інфекційні: перелік нозологічних форм, основні показники.
20. Захворюваність на найважливіші соціально значущі захворювання неінфекційні: перелік нозологічних форм, основні показники.
21. Госпіталізована захворюваність: поняття, основні показники.
22. Захворюваність з тимчасовою втратою працездатності, основні показники.
23. Поняття про типи патології населення. Їх характеристика.
24. Провідні неінфекційні захворювання: хвороби системи кровообігу, злоякісні новоутворення, діабет, хронічні обструктивні хвороби легень, їх медико-соціальне значення.
25. Туберкульоз як медико-соціальна проблема.
26. ВІЛ-інфекція / СНІД як медико-соціальна проблема.
27. Травматизм, медико-соціальне значення.
28. Розкрийте зміст ст. 3 Конституції України (1996).
29. Розкрийте зміст ст. 27 Конституції України (1996).
30. Розкрийте зміст ст. 49 Конституції України (1996).
31. Охарактеризуйте права громадян у сфері охорони здоров'я згідно ст. 6 «Право на охорону здоров'я» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. за № 2801-ХІ.
32. Розтлумачте зміст ст. 34 «Лікуючий лікар» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. за № 2801-ХІ.
33. Розкрийте зміст ст. 35 «Екстрена медична допомога» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. за № 2801-ХІ.
34. Розкрийте зміст ст. 35-1 «Первинна медична допомога» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. за № 2801-ХІ.
35. Розкрийте зміст ст. 35-2 «Вторинна медична допомога» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. за № 2801-ХІ.
36. Розкрийте зміст ст.35-3 «Третинна медична допомога» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. за № 2801-ХІ.
37. Розкрийте зміст ст. 35-4 «Паліативна медична допомога» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. за № 2801-ХІ.
38. Означте зміст ст. 38 «Вибір лікаря і закладу охорони здоров'я» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. за № 2801-ХІ.
39. Розкрийте зміст ст. 39 «Обов'язок надання медичної інформації» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. за № 2801-ХІ.
40. Сформулюйте зміст ст. 40 «Лікарська таємниця» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. за № 2801-ХІ.
41. Розкрийте зміст ст. 43 «Згода на медичне втручання» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. за № 2801-ХІ.
42. Розкрийте зміст ст. 27 «Профілактичні щеплення» Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 р. за № 4004-ХІІ.
43. Розкрийте зміст ст. 28 «Госпіталізація та лікування інфекційних хворих і носіїв збудників інфекційних хвороб» Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 р. за № 4004-ХІІ.
44. Інформатизація громадського здоров'я. Медичні інформаційні системи.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Теоретичні питання до тем практичних занять
- Теоретичні питання до тем семінарських занять
- Теоретичні питання для підсумкового контролю
- Ситуаційні завдання для поточного контролю знань
- Перелік завдань для самостійної роботи
- Конспекти лекцій

- Методичні розробки до практичних занять
- Методичні розробки до семінарських занять
- Методичні розробки для самостійної роботи аспірантів

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова)

1. Громадське здоров'я: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів. Вінниця: «Нова книга», вид. 3. 2013. 560 с.
2. Економічний аналіз використання ресурсів в системі охорони здоров'я: навч. посібн. / За загальною редакцією В. Д. Парія / Житомир: «Полісся», 2015. 148 с.
3. Oxford Textbook of Global Public Health, 6 edition. / Edited by Roges Detels, Martin Gulliford, Quarraisha Abdool Karim and Chorh Chuan Tan. Oxford University Press, 2017. 1728 p.
4. Medical Statistics at a Glance Text and Workbook. / Aviva Petria, Caroline Sabin. Wiley-Blackwell, 2013. 288 p.

Допоміжна

1. Board Review in Preventive Medicine and Public Health. Gregory Schwaid. ELSEVIER, 2017. 450 p.
2. Liam J. Donaldson, Paul Rutter. Donaldson`s Essential Public Health, Fourth Edition. CRC Press, Taylor&Francis Group, 2017. 374 p.
3. Jekel`s epidemiology, biostatistics, preventive medicine and public health. Fourth edition. / David L. Katz, Joann G. Elmore, Dorothea M.G. Wild, Sean C. Lucan. ELSEVIER., 2014. 405 p.
4. Oxford Handbook of Public Health Practice, Fourth Edition. Charles Guest, Walter Ricciardi, Ichiro Kawachi, Iain Lang. – Oxford University Press, 2012. – 656 p.
5. Епідеміологічні методи вивчення неінфекційних захворювань / В. М. Лехан, Ю. В. Вороненко, О. П. Максименко та ін. Д.: АРТ-ПРЕС, 2004. 184 с.
6. Збірник тестових завдань до державних випробувань з гігієни, соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я: навч. посібник. Вінниця: Нова книга, 2012. 200 с.
7. Методи соціальної медицини / під ред. О.М. Очерedyкo, О.Г. Процек. Вінниця: Тезис, 2007. 410 с.
8. Населення України. Демографічний щорічник. К.: Держкомстат України. (режим доступу: www.ukrstat.gov.ua).
9. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 рік / МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». Київ, 2017. 516 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- Законодавство України. Електронний ресурс: zakon.rada.gov.ua/
- Медичне законодавство України. Електронний ресурс: <http://mozdocs.kiev.ua/>
- Статистичні дані України. Електронний ресурс: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/>
- Статистичні дані Львівської області. Електронний ресурс: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
- Українська база медико-статистичної інформації «Здоров'я для всіх»: <http://medstat.gov.ua/ukr/news.html?id=203>
- Всесвітня організація охорони здоров'я www.who.int
- Європейське регіональне бюро ВООЗ www.euro.who.int/ru/home
- Кохранівський центр доказової медицини www.cebm.net
- Кохранівська бібліотека www.cochrane.org